

ками юридичної клініки Національного університету «Одеська юридична академія» та обговорювався під час Всеукраїнського круглого столу з представниками юридичних клінік України «Юридичні клініки в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 28 жовтня 2011 року), пропонується внести зміни не лише до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», але й доповнити норми Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та Кодексу України про адміністративні правопорушення положеннями щодо наділення керівника юридичної клініки правом посвідчувати довіреність фізичної особи у разі, якщо представником сторони чи іншої особи, яка бере участь у справі, виступатиме студент-консультант юридичної клініки.

В свою чергу, обидва законопроекти поєднує бажання їх авторів на законодавчому рівні закріпити поняття «юридична клініка» та надати йому легального визначення, включити юридичні клініки до переліку суб'єктів надання як безоплатної первинної, так і вторинної правової допомоги, визначити порядок надання юридичними клініками безоплатної правової допомоги, а також передбачити можливість оскарження дій та бездіяльності студентів-консультантів юридичної клініки.

В той же час, у вищевказаних законопроектах пропонується по-різному підійти до вирішення питання про можливість оскарження рішення юридичної клініки про відмову особи в наданні безоплатної правової допомоги: згідно проекту Закону України за реєстр. № 9525 від 02 грудня 2011 року таке рішення може бути оскаржене до керівника структурного підрозділу або ректора вищого навчального закладу, а у відповідності з положеннями проекту Закону України за реєстр. № 9502 від 25 листопада 2011 року рішення юридичної клініки про відмову у наданні безоплатної первинної правової допомоги та безоплатної вторинної правової допомоги оскарженню в адміністративному та судовому порядку взагалі не підлягають.

Чувакова Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри теорії держави і права, кандидат юридичних наук, доцент

АНОМАЛЬНА ПРИРОДА ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ

Аномалія – поняття широке, та крім загальної характерологічної якості – відхилення від норми може служити синонімом патології. Порівнюючи норму й відхилення, ми зіштовхуємося з більшим діапазоном розумінь цього явища – від незначного відхилення до значного, і ці крайні значення в літературі прийнято називати патологією з негативним значенням. Одним з таких «патологій» і є дефектність юридичних фактів.

В процесі встановлення юридичних фактів часто виявляється, що вони мають різного роду недоліки, дефекти, патології. В одних випадках ці дефекти пов'язані зі змістом юридичного факту (наприклад, відсутність необхідного стажу), в інших – із зовнішньою

формою його прояву і закріплення (наприклад, дефект у документі, що підтверджує стаж).

Насамперед, спробуємо визначити, які ж юридичні факти слід вважати дефектними, та якими є критерії дефектності, тобто, що саме ми можемо назвати правово-аномальним явищем. В юридичній науці вироблено два критерії – юридичний і соціальний. Юридичний факт є дефектним у тих випадках, коли його ознаки не відповідають моделі, закріпленої в гіпотезі юридичної норми. Наприклад, особа, під час оформлення громадянства України, надає до компетентного органу помилкові відомості. Таким чином, дії суб'єкта не відповідають запропонованому в нормативному акті правилу поведінки, що становить дефект цієї юридично значущої обставини.

Однак необхідно враховувати, що у нормі права закріплена абстрактна (отже, узагальнена, спрощена) модель фактичної обставини. Будь-який конкретний соціальний факт має значно більше ознак у порівнянні зі своєю нормативною моделлю. Отже, необхідно відмежувати «допустиму» своєрідність юридичного факту від суттєвого, юридично значущого порушення. Для цього необхідний соціальний критерій. На наш погляд, дефектом юридичного факту слід вважати наявність у ньому таких ознак, які свідчать про істотну зміну в його змісті. Так, угода, яка порушує публічний порядок є дефектною саме у силу свого антисоціального змісту, хоча вона може мати всі необхідні формально-юридичні реквізити.

Дефектність юридичного факту може бути абсолютною і відносною. Абсолютна – означає, що соціальна обставина взагалі втрачає юридичне значення, не може використовуватися як юридичний факт. Відносна – це дефектність тільки для даного правовідношення. Вона не виключає юридичної ролі факту в інших правовідносинах. Наприклад, невизнання стажу таким, що дає право на призначення пенсії за пільгових умов, не виключає використання цього юридичного факту для призначення пенсії в загальному порядку.

Дефектність юридичного факту не можна отождествлювати із протиправністю. Протиправність вчинку, акта – це крайня форма його дефектності. Але остання може бути викликана і такими обставинами, які не розцінюються як правопорушення (відступ від форми акта, пропущення строків, порушення процедури). Таким чином, дефектність факту і протиправність – незбіжні юридичні характеристики і протиправність саму по собі вже трудно назвати правовою аномалією, це вже інший соціальний феномен.

Дефектність юридичного факту не слід змішувати також з його помилковою юридичною оцінкою (кваліфікацією). Якщо перше – недолік самого юридичного факту, то друге – дефект правозастосовного процесу. Наприклад, на практиці часто виникає колізія під час класифікації такого злочинного діяння як грабіж (із застосуванням насильства, що не є небезпечним для життя і здоров'я потерпілого) або розбій.

Необхідність іншої кваліфікації факту може бути зумовлена і такою обставиною, як зміна юридичних фактів безпосередньо в процесі вирішення юридичної справи або у зв'язку зі зміною чинного законодавства.

Дефектність юридичного факту має своєю основою аномальність соціально-юридичної ситуації. Аномальною слід вважати таку ситуацію, в якій відсутні деякі необхідні ознаки або існують інші, не передбачені законодавством.